

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği

AKADEMİK BÜLTEN

Cilt 13 • Sayı: 1,2 • Yıl 2015

Başyazı...

Orhan Hançerlioğlu'nun Felsefe Ansiklopedisi'nde "Üniversite" deyiminin serüveni İtalyan öğrencilerin Bologna kentinde 1000 yılında kurdukları öğrenci loncasıyla yani "Universitas" ile başlatılır. "Külliyeye" deyimini Türklere değil, Araplara aittir. Osmanlılar üniversiteye "Darülfünun" yani "Bilimler evi" demişlerdir. Üniversitelerde yüksek öğretim yapılır. "Öğretim" yine Orhan Hançerlioğlu'nun Felsefe Ansiklopedisi'nde "Bilgi vermek", öğrenim ise "Bilgi almak" olarak tanımlanmıştır. Burjuvazinin egemen olduğu sınıflı toplumlarda halk yığınlarının öğretiminden daima kaçınılmış ve "bilmesinlercilik" uygulanmıştır. Öğretimin engellenmesi kimi sınıflı toplumlarda "Öğretim" görünüşü altında yapılagelmiştir. Dinsel okullar açılarak halk çocuklarının çağdışı bilgiler ile kuşatılması bunun en belirgin örneğidir. Toplumsal süreçleri özgür akademisyenlerden başka kimler eleştirebilir? Türk Dil Kurumu'nun Toplumbilim Terimleri Sözlüğü'nde "Bilimsel özgürlük" kavramı, öğretim üyelerinin ve öğrencilerin siyasi baskı ve her türlü korkudan uzak bir ortamda öğretme ve öğrenme olanağı bulması durumu olarak tanımlanmıştır. Eğitim ve öğretimin hem içerik hem de kaynak olarak laik ve demokratik niteliklerinden giderek uzaklaştırıldığı bir ülkede, bilimsel özgürlükten, eşitlikten, liyakattan, yani evrensel bir öğretim üyesi kimliğinden söz edebilir miyiz? Kolektif vicdanı olup olmadığını bilemediğimiz bir bireyler ortamında, o ortamı oluşturması gereken bireylerin hangi "bireysel" özelliklerinden bahsedebiliriz?

Ülkemizde Üniversite özerkliği konusu ilk kez 1939 yılında I. Maarif Şurası'nda ortaya konulmuş, takiben üniversite teşkilat ve idaresinde yapılması düşünülen değişiklikler ve özerklik kavramını içeren 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu 18 Haziran 1946 günü Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna göre "Üniversite" özerk ve tüzel kişiliğe sahip bir birliktir. Özerk Üniversite'nin ilk rektör seçimi 24.6.1946 yılında yapılmış ve Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar seçilmiş ilk rektör ünvanını almıştır. Seçilmiş bir rektör olarak, Sıddık Sami Onar, 1946-1947 ders yılının açılış konuşmasında, 4936 sayılı kanunla "İstanbul Üniversitesi ve Türk Üniversiteleri hakiki şeklini almıştır" dedikten sonra, üniversitenin işlevi konusunda aşağıdaki görüşleri ortaya koymuştur.

"Üniversite kanunu üniversitemizin sadece bir öğretim müessesesi olmadığını, Üniversitenin mektepten farkını ve Üniversiteye düşen mühim vazifeleri belirtmiş bulunuyor. Bir Üniversite profesörü yalnız bilinen hakikatleri tekrarlamak ve öğretmekle vazifesini yapmış olmaz. Yenilerini de aramak ve yaymak mecburiyetindedir. Üniversitenin esas değişmez unsuru budur. Üniversiteyi doğuran bu şuur olduğu gibi yaşatan da odur. Bu şuurunu kaybeden ve bu fonksiyonu yapmayan ve yapamayan bir Üniversite kendi mevcudiyetini kendisi inkar etmiş, çünkü medrese gibi şeklini muhafaza etse de kıymetini ve hakiki varlığını kaybetmiş olur."

27 Mayıs 1960 sonrası dönemde en önemli gelişme üniversitelerin ilk kez Anayasa'da yer almasıdır. "Üniversiteler, bilimsel ve idari özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir" tanımı getirilmiş, üniversitelerin "kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle" yönetilmesi ve denetlenmesi hükme bağlanmıştır. "Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar" denilerek öğretim elemanları güvence altına alınmıştır.

12 Mart 1971 müdahalesinin ardından, 20 Eylül 1971'de çıkartılan 1488 sayılı kanunla, Üniversite özerkliği korunmakla birlikte buna büyük sınırlamalar getirilmiş "Üniversiteler üzerinde devletin gözetim ve denetim hakkı" kavramı Anayasa'ya girmiştir. Özerklik "Üniversite binalarında ve eklerinde suçların ve suçluların kovuşturulmasına engel değildir" görüşleri gelişmeye başlamıştır.

12 Eylül 1980 Darbesinin, Üniversiteye olan olumsuz etkisi çok daha ağır olmuştur. Darbeyi yapanlar Türkiye'yi anarşi ve kaos ortamına sürükleyen başlıca suçlunun özerk üniversite olduğunu ilan etmişlerdir. "Üniversitenin özerkliği kaldırılmalı ve sıkı bir gözetim ve denetim altına alınmalıdır" görüşünü hakim kılmışlardır. Bu doğrultuda hazırlanan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu 4 Kasım 1981'de kabul edilmiştir. Bu kanunla, Üniversitelerin ve bağlı birimlerin yönetim özerkliği kaldırılmıştır. Üniversite ve fakültelerdeki tüm kurullar karar yetkisi olmayan ve sadece görüş bildiren kurullar haline getirilmiştir. Üst kuruluşlar olarak Yükseköğretim Kurulu ve Yükseköğretim Denetleme Kurulu kurulmuş ve bu kurullara büyük yetkiler tanınmıştır. 12 Eylül 1980 rejimi, öğrencilerin "ATATÜRK inkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı" olarak yetiştirilmesini hedeflemiştir!!! Kanunu hazırlayanlar "Ulu Önder'in" adını büyük harflerle yazarak ne kadar büyük Atatürkçü olduklarını kanıtlamışlardır!!! Bu kanunla amaç; depolitize, devlete karşı itaatkar ve muhafazakar bir insan tipinin yetiştirilmesidir. 12 Eylül darbesi sonrası 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu kullanılarak çok sayıda ilerici ve demokrat öğretim elemanının görevlerine son verilmiş ve kalanlar da sindirilmiştir. Bu tasfiyelere karşı ne üniversite içinden ne de üniversite dışından önemli bir tepki olmamıştır.

Günümüz şartlarında üniversiteyi ve öğretim üyelerini eleştirmek danışman düzeyine düşmüştür. Bir Cumhurbaşkanlığı danışmanı rektör adayları için *"...maalesef siyasette bile görülmeyen bazı ayak oyunlarına bazı bilim insanları başvuruyor. Birbirlerinin kuyusunu kazmaları, iftira kampanyaları düzenlemeleri tüyler ürpertici. Cumhurbaşkanı da bunların hepsinin farkında olduğu için bunlara bulaşmamış insanları atamaya çalışıyor. Bu durumu açıkça ifade edemediği için, sadece alınan oylara bakanlar açısından yanlış bir algı ortaya çıkıyor"* diyebilmektedir. Bu sözlerle son sıralardan yapılan rektör atamalarını legalize etmeye çalışan danışman, tüm üniversite camiasını ağır bir dille itham edebilmiş ve maalesef Tüm Öğretim Üyeleri Derneği ve Gazi Üniversiteli Öğretim Üyeleri Derneği dışında üniversite camiasından hakettiği tepkiyi görmemiştir.

Durkheim sosyolojisine göre; bir toplumu meydana getiren bireyler ortamında yaşayan bir takım kolektif duygular, inanışlar vardır ki, bunlar bir sistem meydana getirir. Bu sisteme kolektif bilinç veya kolektif vicdan denir. Gazi Üniversitesi de bir bireyler ortamıdır. Öğretim Üyelerinin sahip olduğu kolektif sistem nedir? Kolektif vicdanı neyi kabul eder? Bugüne kadar neyi red etmiştir?

Akademik Bülten'in bu sayısında "öğretim üyesi" kimliği sorgulanmaktadır. Bültenin bu sayısındaki her makale bu gözle okunmalıdır. Bilimsel araştırma olanaklarını bilen ve kullanan, sanayi ile bilimsel işbirliği yapabilen, ülkenin ulusal çıkarlarına uygun çıktılar üretebilen, akranlarına ve öğrencilerine "yıldırma=mobbing" uygulamayan, müzik ve görsel sanatlar gibi evrensel alanlarda entelektüel düzeyi yüksek, Türkiye'nin ekonomik ve siyasi politikalarına eleştirel gözle bakabilen, Milli Eğitim Şurası'nda alınan kararların ülkenin geleceği için ne anlama gelebileceğini tartışabilecek düzeyde bilgisi olan, akademik özgürlüklere saygılı, bilimsel toplantılar ile kendini geliştiren, bilgi sahibi olmadığı konularda toplumu yönlendirmekten kaçınan, ahlaki ve etik değerlerine bağlı, evrensel, çağdaş bir akademik kimlikten söz ediyoruz. Türkiye'de akademisyen yetişiyor mu, yetişmiyor mu? Bu soruyu ve cevaplamaya çalışıyoruz.

Gıda konusunda doğru bilinen yanlışları sıralar iken, aslında uzman olmadığı halde topluma yanlış bilgiler aktaran bir öğretim üyesi kimliği eleştirilmektedir. Değerler eğitimi başlığı altında yapılacak olan din eğitiminin çocukların gelişimini nasıl etkileyeceğini elbette bir bilim insanı tartışmalıdır. Tartışmayan, tepki vermeyen akademisyenler kendilerini sorgulamalıdır. Türk dış politikasının akademik bültende ne işi var diyenlere cevabımız şudur; uluslararası ilişkiler bir bilim dalıdır. Türk dış politikası ekranlardan önce akademik ortamlarda, akademik yayınlarda tartışılmalıdır. Tıp'ta bilimsel kongreler ve endüstri ilişkisi başlığı altında esas vurgulanan, her düzeyde ilişkiyi etik ilkeler düzleminde yürütebilen, akademik bir kimliktir.

Otorite karşısında sessizleşen, kendi içine dönen, laboratuvarına kapanan, sığılaşan bireyler nasıl gelecek kuşaklara bilimsel kimlik, meslek kazandırabilir? Üniversite profesyonel kimlik kazandırdığımız, alan eğitimi aldığımız okullardır. Yüksek Öğretim Kurumu başkanı akademisyenleri "sessiz" (!) kaldıkları için suçlamadı mı? Türkiye'de yüksek öğretim, akademik özgürlükler tartışılacak ise bu tartışmaya öğretim üyesi kimliğinden başlanmalıdır. Dileriz Akademik Bülten'in bu sayısı böyle bir başlangıç olur.

Saygılarımızla

Prof. Dr. Sinan Sözen
Yönetim Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Ayşe Kalkancı
Akademik Bülten Editörü